

UvA Binnenstadcampus

Samenvatting rapporten

Inleiding

De UvA werkt in samenwerking met de gemeente Amsterdam en het stadsdeel Centrum meer dan 12 jaar aan een huisvestingsbeleid dat gericht is op clustering van verwante wetenschappelijke disciplines in vier open stadscampussen. Dit zijn het Science Park voor de bèta-wetenschappen, Roeterseiland voor de gamma-studies, AMC voor de medische wetenschappen en het Binnengasthuisterrein voor de geesteswetenschappen. Een bibliotheek op het BG-terrein (UB-BG) als hart van de campus is altijd een integraal onderdeel geweest van het beleid van de UvA. Deze bibliotheek vervangt de huidige UB aan het Singel. Het is de bibliotheek én het studiecentrum voor de faculteit Geesteswetenschappen. De UB-BG bevat de open toegankelijke collectie van de geesteswetenschappen en daarnaast een groot aantal studieplekken, onderwijsruimtes, ontmoetingsplekken en kantoren voor publieksdiensten die verbonden zijn aan deze bibliotheek.

De UB-BG is één van de sleutelprojecten van het 1012-programma van de gemeente Amsterdam en stadsdeel Centrum.

Voor de bouw van de UB-BG zullen volgens het plan van de UvA twee rijksmonumenten (deels) gesloopt dienen te worden. Het betreft de Tweede Chirurgische kliniek en een deel van het Zusterhuis. De Rechtbank Amsterdam heeft in haar uitspraak van 30 maart 2011 het besluit van het dagelijks bestuur van het stadsdeel Centrum tot verlening van de monumentenvergunning voor deze gebouwen vernietigd, omdat dit volgens de Rechtbank niet zou berusten op een deugdelijke motivering. Dit betekent dat het stadsdeel een nieuw besluit moet nemen over de vergunningaanvraag. De UvA heeft daarom, naast het instellen van hoger beroep tegen de uitspraak, in overleg met het stadsdeel drie onafhankelijke en toonaangevende deskundigen gevraagd om het plan van de UvA opnieuw te beoordelen. En in aanvulling hierop heeft de UvA de informatie die ten grondslag ligt aan het plan voor de Binnenstadcampus geactualiseerd.

De rapporten zijn:

1	UvA: naar vier open stadscampussen	UvA
2	Onderzoek naar alternatieve locaties voor UB-BG:	
a	- Advies UB-Binnengasthuisterrein	TU Delft, Prof. Ir. C.M. de Hoog
b	- Inventarisatie panden	Stadsloods en DTZ/Zadelhoff
c	- Beschrijving Fortis-complex	UvA
3	Digitalisering en de Universiteitsbibliotheek Geesteswetenschappen	UvA
4	Rapport betreffende beoordelingen Universiteitsbibliotheek UvA en Binnengasthuisterrein te Amsterdam	Ir. R.A. Toornend
5	Advies m.b.t. de herontwikkeling van het monumentale Binnengasthuisterrein ten behoeve van de vestiging van de Faculteit Geesteswetenschappen en de UB-BG	Prof. drs. A.L.L.M. Asselbergs

Resultaten

1. UvA: naar vier open stadscampussen (UvA)

- 1.1 UvA is een stadsuniversiteit met een doelgerichte campusinfrastructuur. Clustering van verwante wetenschappelijke disciplines:
 - o bevordert de interne en externe samenwerking (o.a. met KNAW, NWO en bedrijfsleven), wat een belangrijke factor is voor de kwaliteit van onderzoek en onderwijs;
 - o biedt meer mogelijkheden om te investeren in het actualiseren en aanpassen van onderwijs- en onderzoekvoorzieningen;
 - o zorgt voor een meer doelmatige en efficiënte de huisvestingsportefeuille.
 - o vergroot de aantrekkingskracht en herkenbaarheid van de UvA, nationaal en internationaal.
- 1.2 UvA werkt in samenwerking met de gemeente Amsterdam en het Stadsdeel ruim 12 jaar aan het uitvoeren van het Huisvestingsplan (HVP) en bevindt zich in een ver gevorderd stadium van de uitvoering. Dit geldt voor alle vier de campussen. Stand van zaken Binnenstadcampus:
 - o BG1, Turfdragsterpad 1-9. Gerenoveerd ten behoeve van gebruik door de faculteit Geesteswetenschappen en in 2004 in gebruik genomen;
 - o Agnietenkapel/ Purperhoedenveem, gerestaureerd en/of gerenoveerd en in 2007 in gebruik genomen;
 - o Museum voor Bijzondere Collecties/UB, gerestaureerd en in 2007 in gebruik genomen;
 - o Definitief ontwerp voor BG2, Turfdragsterpad 15 – 17, afgerond;
 - o Verhuizing CREA en het UvA Studentencentrum in januari 2012 naar het Roeterseilandcomplex, waardoor BG2 en de Tweede Chirurgische Kliniek leeg komen.

2. Onderzoek naar alternatieve locaties en panden voor UB-BG (div)

- 2.1 TU Delft concludeert dat met de UB-BG de UvA op een modern informatie- en studieceterium koerst, dat zich kan meten met de beste internationale voorbeelden. En dat de UB-BG het hart kan worden van een uiterst compacte hovencampus: efficiënt en prominent.
- 2.2 Mocht realisering van de UB-BG niet mogelijk zijn op de beoogde plek, dan moet voor een goed functionerende hovencampus uitgegaan worden van een centrale situering van de UB-BG op of in de directe omgeving van het BG-terrein. De loopafstand tussen bibliotheek en *colleges* en *schools* mag niet groter zijn dan 200 meter.
- 2.3 Binnen het daaruit voortvloeiende zoekgebied voor een hovencampus zijn geen geschikte alternatieve panden beschikbaar.
- 2.4 Een alternatief voor de hovencampus is het universiteitskwartier. Hier is nu al sprake van in het gebied Rokin – Damstraat/ Oude Hoogstraat – Kloveniersburgwal en Binnen Amstel. De UB-BG moet hier een centrale positie in krijgen in de nabijheid van de hoek Oudezijds Achterburgwal – Grimburgwal. Loopafstand mag maximaal 400 meter zijn.
- 2.5 Binnen het zoekgebied van het Universiteitskwartier zijn echter geen geschikte panden beschikbaar.

- 2.6 Fortis-complex aan het Rokin ligt te excentrisch en voldoet niet aan de voorwaarde voor campusvorming.. Bovendien is het gehele complex veel te groot en de afzonderlijke onderdelen te klein. Het Fortis-complex is alleen in zijn geheel te koop.
- 2.7 Koop van nieuwe panden past niet in het Huisvestingsplan (HVP) dat is gericht op reductie van het aantal panden in eigendom van 85 naar 35.

3. Effect van digitalisering (UvA)

- 3.1 'De ruimte-eis voor het Programma van Eisen (PvE) van de bibliotheek is per saldo toekomstbestendig: waar de boekopslag binnen een bepaalde periode tot een ondergrens afneemt is de vrijkomende ruimte nodig voor het inrichten van leerplekken en bijbehorende voorzieningen.' (prof. F. Asselbergs). Digitalisering werkt twee kanten op: minder ruimte voor boeken in open opstelling, meer ruimte nodig om digitale informatie toegankelijk te maken en te integreren in onderwijs en onderzoek ('*learning commons*'). Per saldo betekent dit voor het geactualiseerde PvE een reductie van 272 m² fno op een totaal van 14.485 m² fno. Dit is als volgt opgebouwd:
- 1.400 m² boeken
 - + 295 m² onderwijsruimte
 - + 798 m² kanoren en staf (publieksdiensten en ondersteuning ICT)
 - + 35 m² zelfbedieningsuitleen

- 3.2 In het PvE van 2002 werd uitgegaan van 17,3 km boekenplank. In de huidige situatie is dat 15,5 km boekenplank op meerdere locaties. Voor de nieuwbouw UB-BG is, op basis van expertonderzoek, als taakstelling uitgegaan van 9 km boekenplank. De UB en de FGw gaan er vanuit dat dit in de komende decennia niet meer verder daalt. De gedrukte collectie blijft voor geesteswetenschappen van essentieel belang voor de kwaliteit van onderwijs en onderzoek.

4. Beoordeling constructieve, functionele en financiële mogelijkheden bestaande panden (ir. R. Toornend)

- 4.1. Het PvE 2011 (en ook dat van 2002) kan bouwtechnisch gezien ondergebracht worden in de Tweede Chirurgische Kliniek en het Zusterhuis. Voorwaarden hierbij zijn:
- bebouwing van het binnenhof
 - schrappen van de parkeervoorziening.
- 4.2 Bij herbestemming van de twee rijksmonumenten zal een deel van de monumentaliteit aangetast worden. 'Uit hoofde van de publieke aard van de programmatische voorwaarden voor een 'warm' studiecetrum, moet er ruimte zijn voor ingrepen ter plaatse van de hoofdentree en enkele andere plaatsen.'
- 4.3 Constructief zijn de panden voldoende stabiel. Fundamenten zullen hersteld moeten worden en de panden voldoen nu niet aan de huidige wet- en regelgeving betreffende brandveiligheid. Bovendien zijn de vloeren niet geschikt voor een belasting van circa 500 kg/m² wat voor een bibliotheek de norm is.
- 4.4 Herbestemming van de panden is duurder dan nieuwbouw. Het gaat hierbij om een bedrag van 2 miljoen euro (inclusief plankosten ca. € 7 miljoen.)

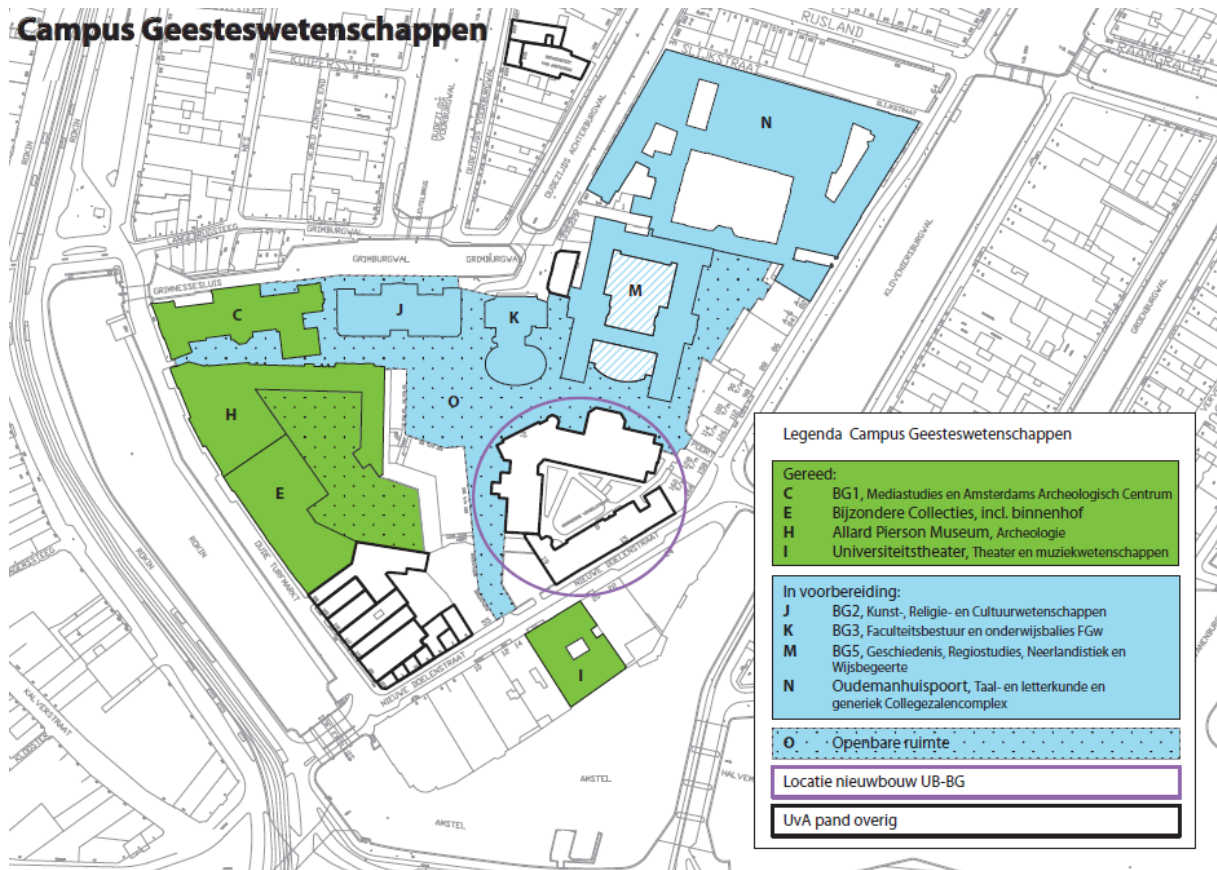
5 Cultuurhistorische balans (prof. F. Asselbergs)

- 5.1 De cultuurhistorische balans is een integrale afweging waarbij de deelloffers afgewogen worden tegen de herbestemming, restauratie en/of renovatie van 12 monumentale gebouwen binnen de campus of van gebouwen die in directe relatie staan tot de campusvorming binnen de binnenstad van Amsterdam. In totaal wordt ca. 83% van het aantal vierkante meters op en rond het BG-terrein gerenoveerd en/of gerestaureerd.
- 5.2 Het plangebied heeft *als geheel* een cultuurhistorisch karakter. De oorspronkelijke klooster-enclaf is in de loop van de tijd omgevormd tot gasthuisgebied en later uitgegroeid tot grootschalig (universitair) ziekenhuiscomplex. Telkens is verbouwing en vervangende nieuwbouw kenmerkend onderdeel van de bouwgeschiedenis. Herbestemming kan in dit min of meer afgesloten gebied gezien worden als een cultuurhistorische traditie, waarbij telkens de nieuwe generaties gebouwen zijn geaccepteerd en geadapteerd.
- 5.3 Het is van groot belang dat een prominente initiatiefnemer als de UvA *onder het hele plangebied* een nieuwe functionele en economische drager aanbrengt waardoor de toekomst van het complex duurzaam verzekerd wordt en waarbij een groot deel van de herkomstwaarde herkenbaar blijft.
- 5.4 UvA is zelf onderdeel van de cultuurhistorische waarde. Dit door de lange geschiedenis van de UvA op de plek en doordat het plangebied zijn maatschappelijke functie behoudt en wordt beheerd vanuit een gebundelde regie.
- 5.5 De conclusie van prof. Asselbergs is: 'een geclusterd campusmodel binnen het BG heeft een doorslaggevende kansrijke betekenis op de nieuwe duurzame functionaliteit van het hele gebied als stedenbouwkundig en architectonisch ensemble en rechtvaardigt na afweging van alle daaruit voortkomende cultuurhistorische inspanningen per saldo het opofferen of het verregaand aanpassen van onderdelen ervan. Eveneens kom ik tot de conclusie dat zowel aan de cultuurhistorische als aan de functionele belangen uitzonderlijk goed is of wordt tegemoet gekomen en dat na weging van alle effecten de cultuurhistorische balans uitzonderlijk positief uitvalt.' (p. 22 Advies prof. Asselbergs)

Conclusies

- BG-terrein is een passende locatie voor een hovencampus geesteswetenschappen.
- De locatie van de UB-BG biedt alle mogelijkheden voor de UB-BG om zich te ontwikkelen tot het hart van deze campus.
- Het integrale plan van de UvA: circa 83% restauratie en renovatie en 17% sloop, betekent per saldo een versterking van de cultuurhistorische balans.
- De rijksmonumenten kunnen behouden blijven wanneer een nieuw gebouw op het binnenhof tussen Tweede Chirurgische kliniek en Zusterhuis wordt gebouwd én wanneer wordt afgezien van een garage onder de panden.
- De financiële consequenties van herbestemming van de monumenten voor de UvA zijn: optie Toornend kost 2 miljoen meer, ca. 5 miljoen euro aan reeds gemaakt plankosten voor nieuwbouw volgens het ontwerp van Cruz y Ortiz moet worden afgeschreven en er dient een nieuw plan gemaakt te worden (4 tot 5 miljoen euro).
- Bij herbestemming van de rijksmonumenten gaat een deel van de monumentale waarden verloren en zal de binnentuin noodzakelijkerwijs worden bebouwd.
- Er zijn geen geschikte alternatieven (locaties en panden) voor de UB-BG.

Campus Geesteswetenschappen

Legenda Campus Geesteswetenschappen	
Gereed:	
C	BG1, Mediastudies en Amsterdams Archeologisch Centrum
E	Bijzondere Collecties, incl. binnenhof
H	Allard Pierson Museum, Archeologie
I	Universiteitstheater, Theater en muziekwetenschappen
In voorbereiding:	
J	BG2, Kunst-, Religie- en Cultuurwetenschappen
K	BG3, Faculteitsbestuur en onderwijsbalijs FGw
M	BG5, Geschiedenis, Regiostudies, Neerlandistiek en Wijsbegeerte
N	Oudemanhuispoort, Taal- en letterkunde en generiek Collegezalencomplex
O	Openbare ruimte
Locatie nieuwbouw UB-BG	
UvA pand overig	

